

Київський університет імені Бориса Грінченка

ISSN 2412-2009 (Online)
DOI: 10.28925/2311-2409.2024.42

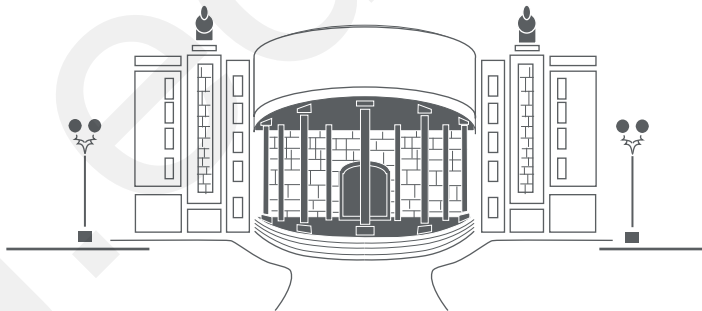
Педагогічна освіта:

теорія і практика

Pedagogical Education:
Theory and Practice

Психологія
Педагогіка

Psychology
Pedagogy

Збірник
наукових праць

№42 (2) • 2024

Рік заснування — 2001
Виходить двічі на рік

The year of foundation — 2001
Frequency: semi-annual

Київ • 2024

Свідоцтво про державну реєстрацію електронного наукового фахового видання ідентифікатор медіа — R40-04529, видане Національною радою з питань телебачення і радіомовлення 30.05.2024 р. (реєстрація)

липень — грудень

Рік заснування — 2001

Виходить двічі на рік

Наукове фахове видання «Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка» включено до переліку наукових фахових видань України (категорія «Б»), у яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора наук і доктора філософії (PhD) зі спеціальностей: 011 — «Освітні, педагогічні науки»; 012 — «Дошкільна освіта»; 013 — «Початкова освіта»; 015 — «Професійна освіта (за спеціалізаціями)» (затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 02.07.2020 р. № 886); 053 — «Психологічні науки» (затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 26.11.2020 р. № 1471)

Журнал індексується
в міжнародних бібліографічних базах
Google Scholar, Research Bible, Index Copernicus

Журнал підтримує політику відкритого доступу

Рекомендовано до друку Вченою радою Київського
столичного університету імені Бориса Грінченка
(протокол № 13 від 31.10.2024 р.)

У журналі публікуються розвідки, присвячені актуальним проблемам педагогіки і психології; результати фахових, теоретичних і експериментальних досліджень психологічної і педагогічної галузей освітянського напрямку наукового знання та методичного забезпечення педагогічного процесу за результатами наукових пошуків.

URL: <https://pedosvita.kubg.edu.ua/index.php/journal>

ISSN 2311-2409 (Print)
ISSN 2412-2009 (Online)
DOI:10.28925/2311-2409.2024.42

Головна редакторка:

Паламар Світлана Павлівна,
кандидатка педагогічних наук,
старша наукова співробітниця (Україна).

Заступниця головної редакторки:

Хоружа Людмила Леонідівна,
докторка педагогічних наук, професорка (Україна).

Відповідальна секретарка:

Козир Маргарита Валентинівна,
кандидатка педагогічних наук, доцентка (Україна).

Технічна секретарка:

Билан Ольга Миколаївна (Україна).

Редакційна колегія:

Ляпунова Валентина Анатоліївна,
докторка педагогічних наук (Україна);
Зданевич Лариса Володимирівна,
докторка педагогічних наук (Україна);
Нежива Людмила Львівна,
докторка педагогічних наук (Україна);
Котенко Ольга Володимирівна,
кандидатка педагогічних наук (Україна);
Кизенко Василь Іванович,
кандидат педагогічних наук (Україна);
Варченко-Троценко Лілія Олександрівна,
кандидатка педагогічних наук (Україна);
Вембер Вікторія Павлівна,
кандидатка педагогічних наук (Україна);
Савенкова Ірина Іванівна,
докторка психологічних наук (Україна);
Скрипник Тетяна Вікторівна,
докторка психологічних наук (Україна);
Сергеєнкова Оксана Павлівна,
докторка психологічних наук (Україна);
Лозова Ольга Миколаївна,
докторка психологічних наук (Україна).

Іноземні члени редакційної колегії:

Смирнова-Трибульська Євгенія
(*Smirnova-Trybulska Eugenia*),
докторка габілітована (Республіка Польща);
Малах Йозеф (*Malach Josef*),
доктор педагогічних наук (Чеська Республіка);
Пападопулос Ісаак М. (*Papadopoulos Isaak M.*),
доктор філософії, доцент кафедри педагогіки
та емерджентної грамотності,
Міжнародний грецький університет (Греція).

FOUNDER

BORYS GRINCHENKO
KYIV METROPOLITAN UNIVERSITY

Certificate of State Registration of Electronic Scientific
Publication media identifier — R40-04529,
issued by the National Council for Television
and Radio Broadcasting on May 30, 2024
(registration)

The year of foundation: 2001
Frequency: semi-annual

Scientific professional publication “**Pedagogical Education:
Theory and Practice. Psychology. Pedagogy**” is included
in the List of Scientific Professional Publications of Ukraine
(Category “B”), in which the results of dissertations for the degree
of Doctor of Science and Doctor of Philosophy (PhD) can be
published in the following specialties: 011 — “Educational,
Pedagogical Sciences”; Preschool Education”; 013 — “Primary
Education”; 015 — “Professional Education (by specializations)”
(approved by the Order of the Ministry of Education and Science
of Ukraine № 886 dated 02.07.2020); 053 — “Psychological
Sciences” (approved by the Order of the Ministry of Education and
Science of Ukraine № 1471 dated 26.11.2020)

The journal is indexed
in international bibliographic databases
Google Scholar, Research Bible, Index Copernicus

The journal supports open access policy

Recommended for publication by the Academic Council
of Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University
(*Rec. № 13 dated 31.10.2024*)

The journal publishes findings on current issues of pedagogy
and psychology; results of professional, theoretical and experimental
research on psychological and pedagogical branches of educational
direction of scientific knowledge and methodical maintenance
of pedagogical process, according to the results of scientific researches.

URL: <https://pedosvita.kubg.edu.ua/index.php/journal>

ISSN 2311-2409 (Print)
ISSN 2412-2009 (Online)
DOI:10.28925/2311-2409.2024.42

Pedagogical Education: Theory and Practice Psychology. Pedagogy

Scientific Journal

№ 41 (1) 2024

July — December

Chief Editor:

Palamar Svitlana,
PhD in Pedagogical Sciences,
Senior Research Fellow (Ukraine).

Deputy Chief Editor:

Khoruzha Lyudmyla,
Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Ukraine).

Executive secretary:

Margaryta Kozyr,
PhD in Pedagogy (Ukraine).

Technical secretary:

Olga Bylan (Ukraine).

Editorial Board:

Lyapunova Valentina,
Doctor of Pedagogical Sciences (Ukraine);
Zdanevych Larysa,
Doctor of Pedagogical Sciences (Ukraine);
Nezhyya Lyudmyla,
Doctor of Pedagogical Sciences (Ukraine);
Kotenko Olga,
PhD in Pedagogical Sciences (Ukraine);
Kyzenko Vasyl,
PhD in Pedagogical Sciences (Ukraine);
Varchenko-Trotsenko Lilia,
PhD in Pedagogical Sciences (Ukraine);
Wember Victoria,
PhD in Pedagogical Sciences (Ukraine);
Savenkova Iryna,
Doctor of Psychological Sciences (Ukraine);
Skrypnyk Tatyana,
Doctor of Psychological Sciences (Ukraine);
Sergeenkova Oksana,
Doctor of Psychological Sciences (Ukraine)
Lozova Olga,
Doctor of Psychological Sciences (Ukraine).

Foreign members of Editorial Board:

Smyrnova-Trybulska Eugenia,
Doctor Habilitat (Republic of Poland);
Malach Josef,
Doctor of Pedagogical Sciences (Czech Republic);
Papadopulos Isaak M.,
PhD, Assistant Professor of Pedagogy
and Emergent Literacy (Greece).

ЗМІСТ

РОЗДІЛ I

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ ПЕДАГОГІКИ

<i>Вознюк О., Дубасенюк О.</i> Трансгресія як наріжний концепт постнекласичної педагогіки й освіти	6
<i>Желанова В., Паламар С.</i> Самовдосконалення вчителів закладів загальної середньої освіти: концептуальна детермінація	14
<i>Братко М., Шкурат Р.</i> Кар'єрні центри в університетах США: феномен, засади, функціонування	20
<i>Леонтєва І.</i> Екосистема вищої педагогічної освіти в Україні в умовах глобальних змін: моделі та стратегії	29

РОЗДІЛ II

ЄВРОПЕЙСЬКІ НАУКОВІ СТУДІЇ

<i>Sokolovska S.</i> Psychological aspects of the organization of the foreign language learning process for students of non-linguistic specialities under current conditions	36
<i>Holovchuk S.</i> Early childhood education in Norway and Ukraine: a comparative overview	41
<i>Popova L.</i> Immersive technologies as a modern educational strategy for training future specialists	51

РОЗДІЛ III

ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ НАУКИ

<i>Руденко Н.</i> Статистичний інструментарій в педагогічних дослідженнях	59
<i>Сіранчук Н.</i> Формування монологічного мовлення в учнів початкових класів засобом емоційності медіаосвіти	68
<i>Козир М., Сад А.</i> Діагностика впровадження інноваційних практик в університетській освіті: реальний стан і перспективи	75

РОЗДІЛ IV

ПСИХОЛОГІЯ І СОЦІОЛОГІЯ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ НАУКИ

<i>Цюман Т., Адамська З., Рева О.</i> Психологічні чинники фасилітативної поведінки майбутніх психологів	85
<i>Антипін Є., Савченко Ю.</i> Фактори психічного здоров'я дітей дошкільного віку в період вікової кризи	95

РОЗДІЛ V

НАУКОВІ РОЗВІДКИ МОЛОДИХ ВЧЕНИХ

<i>Мацібора Н.</i> Відповідальність учнів початкових класів як соціально-особистісна чеснота	102
<i>Лісовська К.</i> Сучасні тенденції формування національно-патріотичного виховання у молодших школярів як вимога концепції «Нова українська школа»	111

Сіранчук Н.,

професорка кафедри початкової освіти
Факультету педагогічної освіти
Київського столичного університету імені Бориса Грінченка,
докторка педагогічних наук,
м. Київ, Україна
n.siranchuk@kubg.edu.ua

ORCID iD 0000-0003-0472-5861

**ФОРМУВАННЯ МОНОЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ
В УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ЗАСОБОМ ЕМОЦІЙНОСТІ МЕДІАОСВІТИ**

У статті висвітлено дієвість практичного виклику основних емоцій засобом медіаосвітнього контенту з формуванням монологічного мовлення учнів початкових класів. Доведено, що збалансоване використання в медіаконтенті матеріалів, які викликають емоції (задоволення — радість, інтерес — ажіотаж, дистрес — горе, подив — переляк, сором'язливість — ніяковість — приниження, відроза — огида, гнів — обурення, зневага — презирство, страх — жах, байдужість — недбалість) суттєво покращить запам'ятовування та сприймання навчального матеріалу, а також позитивно вплине на розвиток монологічного мовлення учнів. Визначено важливість володіння вчителем початкової школи тонким смаком, мімікою, жестом, дикцією та добре поставленим голосом, для успішного використання медіаконтенту в практиці шкільного навчання з метою формування монологічного мовлення учнів.

Процес формування монологічного мовлення учнів початкових класів засобом емоційності медіаосвіти становить єдність чуттєвого й раціонального відображення дійсності, в якій значну, а часом і вирішальну роль відіграє емоційний фактор. Відповідно до того, як покращується монологічне мовлення учнів, і за сприятливих позашкільних умов розвитку учня співвідношення чуттєвого й раціонального досягає рівноваги, інколи — раціональне переважає.

В учнів початкових класів чуттєве пізнання виражається складною триєдністю відчуттів, сприймань та уявлень: спочатку відчуття як сигнал до розкриття шуканого, потім, значно повніше, сприймання і, нарешті, чуттєво-наочне уявлення.

Психічний розвиток учня початкової школи дуже інтенсивний: змінюються й вдосконалюються психічні процеси уваги, уяви, пам'яті, мислення, мовлення, розвивається доволі регуляція поведінки; закладаються основи особистості. У цей період особливо значна роль учителя у формуванні громадських і особистісних якостей учня, його здібностей до оволодіння мовно-літературною освітою. Адже нема межі здібностям дитини, якщо педагог виявляє до неї оптимістичне і творче ставлення.

Ключові слова: емоції, емоційність в медіаосвіті, монологічне мовлення, медіаконтент, психічний розвиток, мовний розвиток.

© Сіранчук Н., 2024

© Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, 2024

Вступ. Потреба у формуванні монологічного мовлення учнів початкових класів зростає, оскільки суголосна з вимогами щодо реформування сучасної початкової освіти в Україні та з вимогами Державного стандарту початкової освіти.

Українська освітня політика спрямована на приєднання до європейського освітнього простору, а це вимагає покращення якості освіти загалом та початкової її ланки зокрема. Один із шляхів розв'язання таких завдань є покращення загальної методики навчання учнів початкових класів та вдосконалення медіаосвітніх ресурсів, які застосовуються в початковій школі.

У напрямках реформи школи підкреслюється роль мовно-літературної освіти, формування комунікативної компетентності учнів для становлення грамотного молодого покоління українців [1]. Формування монологічного мовлення варто спрямовувати на становлення почуття патріотизму, високих моральних якостей, становлення європейських цінностей.

У напрямках реформи школи підкреслюється роль мовно-літературної освіти, формування комунікативної компетентності учнів для становлення грамотного молодого покоління українців [1]. Формування монологічного мовлення варто спрямовувати на становлення почуття патріотизму, високих моральних якостей, становлення європейських цінностей.

Останнім часом зроблено значні досягнення у створенні медіаосвітнього контенту для учнів початкової школи. Не припиняється також пошук нових, ефективніших методів формування монологічного мовлення учнів. Але в початковій школі, де закладаються основи майбутнього володіння мовно-літературною освітою, формування монологічного мовлення учнів початкових класів засобом емоційності медіаосвіти впроваджуються повільно. Одна з причин цього — відсутність психолого-педагогічної системи й методики формування монологічного мовлення учнів початкових класів засобом емоційності медіаосвіти.

Мета статті: визначити основні емоції, збудження котрих може бути закладене в медіаосвітньому контенті з формуванням монологічного мовлення учнів початкових класів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дуальність досліджуваної проблеми формування монологічного мовлення учнів початкової школи засобом емоційності медіаосвіти зумовлює її розгляд з позицій:

— нормативного обґрунтування (закони України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», «Про охорону дитинства», «Про вищу освіту», Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року, Концепція розвитку педагогічної освіти, Концепція розвитку громадянської освіти в Україні, Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді, Державний стандарт початкової освіти);

— створення та використання в освітньому процесі початкової школи медіаосвітнього контенту, спрямованого на розвиток мовлення учнів (М. Герасимович, Л. Нежива, С. Паламар, Л. Петрик, В. Різун, І. Слісаренко, В. Іванов, М. Тимошук та ін.).

Виклад основного матеріалу. Інтенсивне формування монологічного мовлення учнів початкових класів засобом емоційності медіаосвіти може спиратися на дослідження сугестології — науки про навчання (у психолого-комунікативному розумінні).

Під медіаосвітою ми розуміємо частину освітнього процесу, яка спрямована на формування в суспільстві медіакультури, підготовку особистості до безпечної та ефективної взаємодії із сучасною системою мас-медіа, включаючи як традиційні (друковані видання, радіо, кіно, телебачення), так і новітні (комп'ютерно-опосередковане спілкування, інтернет, мобільна телефонія) медіа з урахуванням розвитку інформаційно-комунікаційних технологій [2, 3, 4].

Щоб піднести ефективність заняття як основної форми організації освітнього процесу, необхідно покращити психолого-педагогічне вивчення учнів, виявити їх інтереси та схильності.

Впровадження медіазасобів допомагає підняти шкільний урок на якісно новий, сучасний рівень. Це, безперечно, сприяє розвитку дослідницьких, аналітичних, творчих здібностей не тільки школярів, а й педагогів [5, 7]. Процес формування монологічного мовлення учнів початкових класів засобом емоційності медіаосвіти становить єдність чуттєвого й раціонального відображення дійсності, в якій значну, а часом і вирішальну роль відіграє емоційний фактор [6]. Відповідно до того, як покращується монологічне мовлення учнів, і за сприятливих позашкільних умов розвитку учня співвідношення чуттєвого й раціонального досягає рівноваги, інколи — раціональне переважає.

В учнів початкових класів чуттєве пізнання виражається складною триєдністю відчуттів, сприймань та уявлень: спочатку відчуття як сигнал до розкриття шуканого, потім, значно повніше, сприймання і, нарешті, чуттєво-наочне уявлення.

Психічний розвиток учня початкової школи дуже інтенсивний: змінюються й вдосконалюються психічні процеси уваги, уяви, пам'яті, мислення, мовлення, розвивається довільна регуляція поведінки; закладаються основи особистості.

У цей період особливо значна роль учителя у формуванні громадських і особистісних якостей учня, його здібностей до оволодіння мовно-літературною освітою. Адже нема межі здібностям дитини, якщо педагог виявляє до неї оптимістичне й творче ставлення.

Сприймання саме по собі — природна складна здібність учня. Процес сприймання завжди індивідуальний. Учителеві варто помічати й використовувати індивідуальні особливості процесу сприймання, оскільки вони сигналізують про деякі приховані таланти, видатні лінгвістичні здібності, яскраві схильності до імпровізації або, навпаки, про відставання учня у засвоєнні навчального матеріалу. Урахування цих особливостей необхідне для оптимальної організації діяльності учнів на уроці, а також для всієї подальшої роботи з ними.

У процесі формування монологічного мовлення учнів велика роль емоційного фактора. Загальноновизнано, що зацікавленість, прагнення відкриттів стимулюють будь-який процес навчання. Доцільно створювати на занятті таку обстановку, яка б сприяла виникненню в учнів

стану емоційного піднесення. Вчитель початкової школи володіє значним арсеналом засобів для підтримання такого стану й піднесення готовності до навчання — це система заохочень (висока оцінка зусиль учня), тактовність, доброзичливість тощо.

Забезпечення емоційності навчання й створення сприятливої навчальної атмосфери є однією з вимог шкільної дидактики. І. П. Павлов вбачав у позитивних емоціях джерело сили для продуктивної роботи головного мозку. Емоції забезпечують підготовку нервової системи до діяльності, настроювання аналізаторів для щонайкращого сприйняття матеріалу.

Результати психологічних досліджень і наш педагогічний досвід переконують, що в учнів початкової школи стан емоційного піднесення сприяє інтенсифікації пізнання, розвитку пам'яті, кмітливості й швидкої реакції. Саме на емоційній піднесеності має ґрунтуватися формування монологічного мовлення учнів початкових класів засобом медіаосвіти.

Визнані знавці дитячої психології (Н. Максимова, К. Мілютіна, В. Піскун та ін.) стверджують, що в учнів початкових класів пізнання немислиме без подиву, емоційної напруженості, активної роботи уяви. Чарівний світ поезії, народні казки, ігри, музика, живопис, уміло введені в урок, дають щедрий ґрунт уяві учня і, зокрема, допомагають розширити його словниковий запас. У цьому переліку музика чи не найсильніше збуджує уяву учня й залучає його до чуттєвого пізнання прекрасного. Крім того, розучування пісень, наприклад, може передбачати й практичні цілі: збагачення лексичного запасу учнів, закріплення граматичного матеріалу тощо [8]. У процесі аудіювання музичний фон звукозапису привносить емоційний момент, що сприяє активізації резервів уваги, слуху й пам'яті, налаштуванню організму на певний вид мовленнєвої діяльності.

Музику варто використовувати для власне навчальної мети а також для активізації учнів перед і під час уроку.

У комплексі засобів емоційного впливу виняткове місце відводиться емоційній міміці — мовленню без слів. Численні дослідження, виконані останнім часом, підтверджують припущення Ч. Дарвіна, що мова без слів універсальна й особливо зрозуміла. Учні часто легше сприймають міміку, ніж мовлення.

Засоби невербальної комунікації (міміка, жести, рухи) на заняттях української мови практикуються для семантизації введених лексичних одиниць, для створення асоціативного зв'язку між словом та його умовним позна-

ченням (жестом абощо). Це сприяє кращому запам'ятовуванню. Наприклад, замість називання професій (мисливця, піаніста, шофера, художника та ін.) доцільно продемонструвати їх певними жестами чи позами. Деякі вправи бажано проводити як пантомімічну загадку, коли учні вгадують, що зображує без слів учитель (або товариші), і називають відповідний предмет чи дію.

Центром передачі мімічних сигналів є обличчя, спроможне трансформувати й виражати різні емоційні стани. Міміка вчителя часом сильніше, ніж слова, виражає схвалення чи, навпаки, несхвалення, осуд.

На думку американського вченого Carroll Ellis Izard, «...більшість відтінків у взаємовідносинах між людьми передаються через вираз обличчя. Коли слова людини вступають у конфлікт з її емоційною мімікою, домінує повідомлення, передане емоційним шляхом. Емоції, що відображаються на обличчі, "відчутні" краще, ніж мовлення». Carroll Ellis Izard виділяє 9 основних емоцій, що передаються засобами міміки. Кожному стану дано характеристику для двох ступенів збудження — помірної і більш високої. Якщо змінити характеристики стосовно дитячої психіки й доповнити перелік ще одним станом, одержимо корисний інструмент для комунікативної схеми «вчитель — учень» [9].

Зупинимось детальніше на тих емоціях, «практичність» яких не викликає сумнівів, внаслідок чого вони можуть бути використані в медіаосвітньому контенті.

Задоволення — радість. Безпосереднє вираження цього виду емоцій більш властиве дітям, ніж дорослим. Учні відчувають довіру й прихильність до вчителя, що зумів викликати в них ці емоції, і відзначаються кращими успіхами в навчанні. Найпростіший спосіб вираження задоволення й радості — сміх. Фізіологічний вплив сміху на учнів прямий, благотворний, без побічних небажаних явищ; сміх знімає втому, бадьорить, підвищує пізнавальну сприйнятливність. Можна, наприклад, запропонувати учням скласти оповідання за «смішними» сюжетними картинками. На етапі закріплення вчитель робить вигляд, що забув щось, тим самим спонукаючи учнів нагадати йому відоме їм визначення, вірш, байку, прозу тощо. Варто умісно «помилитися», задати запитання, яке викликатиме сміх і миттєву реакцію, потрібну вчителю. Скажімо, запитати, чи їсть лисиця мед, а заєць курей і таке ін. Відповісти, пояснити вчителю, що це неправильно, виявлять бажання усі, і таким чином учні вправляються у створенні власних монологів-пояснень.

Интерес — *ажіотаж*. Учні початкової школи здебільшого притаманний тільки нижчий ступінь емоції — інтерес. Емоція інтересу спонукає учнів до навчання, сприяє розвитку їхнього інтелекту. Без інтересу неможливе серйозне здобуття мовно-літературної освіти. Дитина від народження наділена емоцією інтересу, яку необхідно всіляко розвивати. Ця емоція розширює світ пізнання. Інтерес до навчального предмета, до навчальної діяльності створюється моделюванням на уроці реальних ситуацій життя, в які учні потрапляють або можуть потрапити в школі, на вулиці, вдома та інших місцях, — ситуацій, у яких беруть участь вони та їхні батьки, вчителі, товариші. Ці ситуації наповнюються конкретним змістом, що цікавить їх і відповідає рівневі розвитку. Такі ситуації слугують ґрунтом для організації освітньої комунікативної діяльності українською мовою.

Навчальна комунікативна діяльність на уроці української мови найкраще реалізується під час рольових ігор. Рольова гра — це комплекс вправ, у яких учасники беруть на себе яку-небудь спеціальну роль. Вона ґрунтується на певному лексико-граматичному матеріалі. Наведемо серію завдань для ігор на тему «Наш клас».

1. Вчитель задає запитання:

— Що треба для уроку?

Учні показують відомі їм предмети: підручник, зошит, ручку, лінійку та ін.

2. А що нам іще потрібне? — запитує вчитель і, показуючи малюнки, називає слова.

3. — Давайте перелічимо все, що нам потрібно. (Гра «Снігова куля», коли кожен наступний учень називає те, що перелічив попередній, і додає ще одне слово).

4. — Тепер поглянемо, чого в нас тут немає, — говорить учитель і пропонує старості записати предмети, яких не вистачає, вказавши кількість, необхідну для всього класу.

5. — Зараз ми підемо в магазин за покупками. Ти, Сергійко, — покупець, а ти, Марійко, — продавець. Запитай у продавця, Сергійко, чи є в нього потрібні нам речі й скільки вони коштують. А всі нехай підрахують, скільки грошей знадобиться для цього.

6. — Заплатіть гроші й отримайте товар. Принесіть усе в клас і покажіть товаришам, називаючи предмети.

7. — Тепер нехай кожен відбере те, що йому потрібно, і покаже нам свої покупки, називаючи їх.

Дистрес — *горе*. Дітям, як і дорослим, притаманні ці емоції, але причини їх появи й вира-

ження змінюються з віком. Необережне слово вчителя, несправедлива оцінка можуть викликати в учня дистрес і глибоке горе з потоками сліз. І хоч після цього дитина стає м'якшою і сприйнятливою, все одно вчителю варто уникати ситуацій, що викликають такий бурхливий вияв почуттів.

Подив — *переляк*. Перший ступінь цієї емоції — подив — бере найактивнішу й необхідну участь у формуванні психіки учня, відкриваючи йому невідомий шлях пізнання. У фізіологічному значенні подив теж корисний для учня, оскільки переключає нервову систему або відключає від навантажень, іноді небажаних. Однак несподіване вмикання технічних засобів навчання, різке слово вчителя можуть перелякати дитину молодшого шкільного віку і, отже, уповільнити процес пізнання, а то й зовсім його загальмувати на деякий час.

Сором'язливість — *ніяковість* — *приниження*. Ця триступенева емоція виявляє різний вплив на учня на кожному етапі в процесі пізнання. Так, сором'язливість спричинюється різким зміщенням уваги на самого себе, особливо тоді, коли учень стикається з перешкодою на шляху до цікавого об'єкта або до якоїсь нової діяльності. І в цьому розумінні сором'язливість, уміло використана вчителем, активізує процес пізнання. Ніяковість і приниження в таких самих умовах справляють гальмівний вплив.

Інші емоції — скоріше шкідливі, ніж корисні, вони впливають на учня гальмуючи або зосереджуючи психіку його на собі. Ми наводимо їх не коментуючи. Зазначимо, однак, що в деяких виняткових ситуаціях вони можуть бути корисними. Ці почуття такі: *відраза* — *огида*, *гнів* — *обурення*, *зневага* — *презирство*, *страх* — *жах*, *байдужість* — *недбалість*.

У всіх видах спілкування учнів початкових класів між собою і з учителем вираження екстралінгвістичними засобами згаданих емоцій та їх поєднань становить зрозумілу мову, що не потребує слів, особливо цінну, оскільки лексичний запас в учнів на перших порах дуже скромний. Тому учні початкових класів раніше приймають і легко запам'ятовують мимічні сигнали й тільки згодом — слова.

На жаль, мова миміки у педагогічних закладах вищої освіти не викладається. Володіння мимікою, жестом як допоміжним засобом у навчанні української мови звичайно є наслідком інтуїтивної самодіяльності окремих учителів.

У процесі вивчення української мови в початкових класах одночасно відбувається становлення пам'яті й волі, уявлень, мнемічних і вольових властивостей особистості дитини.

Пам'ять є основою психічного життя учня. В учнів початкової школи варто розвивати словесно-логічну пам'ять. Добре розвинена, вона легко утримує слова, ідеї, логічні конструкції. І тут неабияку роль може відіграти емоційний фактор, оскільки пояснення навчального матеріалу на яскравому емоційному фоні сприяє його збереженню на тривалий час і створює умови для його наступного відтворення.

Мнемічні процеси учня як особистості керуються волею. Вольова поведінка — це свідоме спрямування розумових і фізичних зусиль учня на досягнення мети в пізнанні. Вольове зусилля має пронизувати всю його діяльність у школі й поза нею. Без доведення очевидно, як важливо розумно й цілеспрямовано організувати цю діяльність.

Інтенсивність вольового зусилля учнів, стійкість і тривалість зусиль залежить від низки конкретних обставин, передусім — від продуманих комунікативних дій учителя, світоглядного й морально-етичного потенціалу його особистості.

Учні початкових класів безпомилково тягнуться до красивого, яскравого. Вони одразу ж помічають нову зачіску й непомітні для дорослого недбалості в одязі, тонко вловлюють нюанси в настрої вчителя. Про це варто завжди пам'ятати.

Для учнів манери, дикція, міміка улюблено-го вчителя слугують безперечним зразком. Ось чому урок завжди має бути натхненним дійством педагога, виконуваним з артистизмом. Учні початкової школи швидше приймуть натхненність учителя й можуть виявитися нечулими до сухої, хоч і доказової, логіки.

Зрозуміло, що для вчителя обов'язкові — бездоганна дикція, добре поставлений голос, тонкий смак, уміння володіти мімікою та жестом.

Тож учителям слід прагнути зрозуміти механізм чуттєвого пізнання учнів, без чого неможливо вдосконалювати процес вивчення української мови, як того вимагають основні напрями реформи школи. Знайти, в кому є, обдарованість, допомогти їй яскраво спалахнути — в цьому сенс педагогічної і громадянської діяльності вчителя. Це ж і є найточнішим показником ефективності його праці.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, нами окреслено дієвість практичного виклику основних емоцій засобом медіаосвітнього контенту з формуванням монологічного мовлення учнів початкових класів.

Доведено, що збалансоване використання в медіаконтенті матеріалів, які викликають емоції (задоволення — радість, інтерес — ажіотаж, дистрес — горе, подив — переляк, сором'язливість — ніяковість — приниження, відраза — огида, гнів — обурення, зневага — презирство, страх — жах, байдужість — недбалість), суттєво покращить запам'ятовування та сприймання навчального матеріалу, а також позитивно вплине на розвиток монологічного мовлення учнів. Визначено важливість володіння вчителем початкової школи тонким смаком, мімікою, жестом, дикцією та добре поставленим голосом для успішного використання медіаконтенту в практиці шкільного навчання з метою формування монологічного мовлення учнів.

Перспективу подальшого дослідження вбачаємо в експериментальній перевірці обґрунтованих теоретичних надбань.

ДЖЕРЕЛА

1. Сіранчук Н. М., Бондаренко Г. Л. Компетентнісне спрямування уроку української мови в початковій школі. *Acta Paedagogica Volynienses*. Луцьк : Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2023. № 2. С. 93–99. URL: <http://surl.li/nghj>
2. Вознесенська О., Сидоркіна М. Медіаторчість як складова сімейної медіаосвіти: використання ресурсів арт-терапії: матеріали Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції «Медіаосвіта — пріоритетний напрям в освіті XXI століття: проблеми, досягнення і перспективи», 2013. URL: https://aup.com.ua/uploads/Zbirnik_Harkiv.pdf#page=21
3. Кросмедіа: контент, технології, перспективи: колективна монографія / за заг. ред. д. н. із соц. ком. В. Е. Шевченко; Інститут журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка. К. : Кафедра мультимедійних технологій і медіадизайну Інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка, 2017. URL: <http://journalib.univ.kiev.ua/mono/cross.pdf>
4. Петрик Л. В. Професійна підготовка майбутнього вчителя початкової школи: особливості застосування медіазасобів на уроках іноземних мов. *Педагогічні науки: збірник наукових праць*. 2019. № 88. С. 120–125. DOI: <https://doi.org/10.32999/ksu2413-1865/2019-88-20>
5. Паламар С. П., Ліннік О. О. Впровадження медіазасобів в початковій школі на уроках гуманітарного циклу. *Молодий вчений*. 2021. № 8(96). С. 69–73. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2021-8-96-15>

6. Сіранчук Н. М. Формування монологічного мовлення учнів початкових класів засобом медіа-світи на матеріалі синтаксису простого речення. *Acta Paedagogica Volynienses*. Луцьк : Волинський національний університет імені Лесі Українки. 2024. № 3. С. 49–56. URL: <http://surl.li/xvnamq>
7. Паламар С. П., Нежива Л. Л. Методична модель застосування доповненої реальності на уроках читання в початковій школі. *Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка*. 2020. № 34(2). С. 6–13.
8. Сіранчук Н. М. Формування лексичної компетентності в учнів початкових класів на уроках української мови : монографія. Київ : Центр учбової літератури, 2017. 288 с.
9. Carroll Ellis Izard. *Emotions, Cognition and Behavior*. Cambridge University Press. (with Jerome Kagan), 1984. 704 p.

REFERENCES

1. Siranchuk, N., Bondarenko, H. (2023). Kompetentnisne spriamuvannya uroku ukrainiskoi movy v pochatkovii shkoli. [Competent Instruction of Ukrainian Language Lessons in Primary School]. *Acta Paedagogica Volynienses*, Lutsk: Lesya Ukrainka Volyn National University, 2, pp. 93–99 [in Ukrainian]. <http://surl.li/nghjp>
2. Voznesenska, O., & Sydorkina, M. (2013). Mediatvorchist yak skladova simeinoi mediaosvity: vykorystannia resursiv art-terapii. [Media Creativity as a Component of Family Media Education: The use of art therapy resources]. *International scientific Internet conference "Media education — a priority direction in the education of the 21st century: problems, achievements and prospects"*. [in Ukrainian]. https://aup.com.ua/uploads/Zbirnuk_Harkiv.pdf#page=21
3. Shevchenko, V. (2017). Krosmedia: kontent, tekhnolohii, perspektyvy [Cross Media: Content, technologies, perspectives]. Collective monograph, Institute of Journalism of Taras Shevchenko Kyiv National University, Kyiv [in Ukrainian]. <http://journlib.univ.kiev.ua/mono/cross.pdf>
4. Petryk, L. (2019). Profesiina pidhotovka maibutnoho vchytelia pochatkovoї shkoly: osoblyvosti zastosuvannya mediazasobiv na urokakh inozemnykh mov. [Future Primary School Teacher's Professional Training: Peculiarities of media use at foreign language lessons]. *Collection of scientific works "Pedagogical Sciences"*, 88, pp. 120–125. ISSN 2413-1865 [in Ukrainian].
5. Palamar, S., & Linnyk, O. (2021). Vprovadzhennia mediazasobiv v pochatkovii shkoli na urokakh humanitarnoho tsyklu [Introduction of Media in Primary School in the Lessons of the Humanitarian Cycle]. *Young Scientist*, 8(96), pp. 69–73. ISSN 2304-5809 [in Ukrainian].
6. Siranchuk, N. (2024). Formuvannia monolohichnoho movlennia uchniv pochatkovykh klasiv zasobom mediaosvity na materialy syntaksysu prostoho rechennia [Formation of Monologue Speech of Primary Grades Students Using the Media Education Tool on the Material of Simple Sentence Syntax]. *Acta Paedagogica Volynienses*. Lutsk: Lesya Ukrainka Volyn National University, № 3, pp. 49–56 [in Ukrainian]. <http://surl.li/xvnamq>
7. Palamar, S., & Nezhyva, L. (2020). Metodychna model zastosuvannya dopovnenoї realnosti na urokakh chytannia v pochatkovii shkoli. [Methodological Model of Applying Augmented Reality at Reading Lessons in Primary School]. *Pedagogical Education: Theory and practice. Psychology. Pedagogy*, 34 (2), 6–13 [in Ukrainian].
8. Siranchuk, N. (2017). Formuvannia leksychnoi kompetentnosti v uchniv pochatkovykh klasiv na urokakh ukrainiskoi movy [Formation of Lexical Competence in Primary School Students in Ukrainian Language Lessons]. Kyiv: Center for Educational Literature, 288 p. [in Ukrainian].
9. Carroll, Ellis Izard (1984). *Emotions, Cognition and Behavior*. Cambridge University Press. (with Jerome Kagan), 704 p. [in English].

Siranchuk N.

DEVELOPING ORACY SKILLS IN PRIMARY SCHOOL STUDENTS BY MEANS OF EMOTIONALITY IN MEDIA EDUCATION

The article highlights the effectiveness of practical invocation of basic emotions by means of media educational content with the development of oracy skills in primary school students.

It has been proven that the balanced use of materials in the media content that elicit emotions of pleasure — joy, interest — excitement, distress — grief, surprise — fright, shyness — awkwardness — humiliation, disgust — dislike, anger — indignation, disdain — contempt, fear — horror, indifference — negligence will significantly improve the memorization and perception of educational material, as well as have a positive effect on the development of students' oracy skills. The importance of a primary school teacher's possession of subtle

taste, facial expressions, gestures, diction and a well-placed voice for the successful use of media content in the practice of school education in order to form students' oracy skills is determined.

The process of development of oracy skills in primary school students by means of emotionality in media education is a synthesis of sensual and rational reflection of reality, in which the emotional factor plays a significant and sometimes decisive role. According to how the students' oracy skills improves and under favorable extracurricular conditions of the student's development, the ratio of the sensual and the rational reaches a balance, sometimes the rational prevails.

In primary school students, sensory cognition is expressed by a complex trinity of sensations, perceptions and ideas: first, sensation as a signal to reveal what is sought, then, much more fully, perception and, finally, sensory-visual representation.

The mental development of a primary school student is a highly intensive process, during which the mental processes of attention, imagination, memory, thinking, speech undergo significant changes and improvements, voluntary regulation of behaviour development; the foundations of personality are laid. In this period, the teacher's role in shaping the student's social and personal qualities, his abilities to master language and literature education is especially significant. It can be argued that there are no limits to a child's abilities, if the teacher shows an optimistic and creative attitude towards him.

Keywords: *emotions, emotionality in media education, oracy skills, media content, mental development, language development.*

Стаття надійшла до редакції: 01.10.2024 р.

Прийнято до друку: 15.10.2024 р.

Наукове видання

ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА:

ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

- Психологія
- Педагогіка

PEDAGOGICAL EDUCATION:

THEORY AND PRACTICE

- Psychology
- Pedagogy

Збірник наукових праць № 42 (2) • 2024

Науково-методичний центр видавничої діяльності
Київського університету імені Бориса Грінченка

Завідувачка НМЦ видавничої діяльності
Марія ПРЯДКО

Відповідальна за випуск
Антоніна ДАНИЛЕНКО

Над виданням працювали
Ольга МАРЮХНЕНКО, Людмила СТОЛІТНЯ,
Тетяна НЕСТЕРОВА, Вікторія СКРЯБІНА

Підписано до друку 00.0.2024. Формат 60x84/8.
Ум. друк. арк. 0,0. Наклад 00 пр. Зам. № 4-00.

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка,
вул. Бульварно-Кудрявська, 18/2, м. Київ, 04053.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 8052 від 29.01.2024 р.

Попередження! Згідно із Законом України «Про авторське право і суміжні права» жодна частина цього видання не може бути використана чи відтворена на будь-яких носіях, розміщена в мережі Інтернет без письмового дозволу Київського столичного університету імені Бориса Грінченка й авторів. Порушення закону призводить до адміністративної, кримінальної відповідальності.